

Nyhet

Fiskars - bruksorten som ömsade skinn

Nyhet

Finland förlänger föräldraledigheten

Leder

Vad är ett "riktigt" arbete?

Nyhet

Sårbara ungdomar - hur ska de bäst få jobb och en plats i samhället?

22. September 2022

Tema: AI och nordiskt arbetsliv

Nyhetsbrev fra Arbeidsliv i Norden 7/2022

Finansiert
av Nordisk
ministerråd

ARBEIDSLIV I NORDEN

Arbeidsforskningsinstituttet
OsloMet - storbyuniversitetet
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

UTGIVER

Arbeidsforskningsinstituttet
På oppdrag fra Nordisk ministerråd
Nordisk ministerråd er ikke ansvarlig for
innholdet i artiklene

ANSVARLIG REDAKTØR

Björn Lindahl

EMAIL

ainredaksjon@gmail.com

WEB

www.arbeidslivinorden.org

Nyhetsbrevet utgis i en e-postutgave,
som kan bestilles gratis fra
www.arbeidslivinorden.org

ISSN 0809-9456 tildelt: Arbeidsliv i
Norden (online)

Innhold

Vad är ett "riktigt" arbete?	3
AI - hot eller mulighet?	4
Danske virksomheder mangler viden om AI	8
Algoritmerne og jobbrekrytererne – allians med förhinder?	10
Fiskars - bruksorten som ömsade skinn	12
Sårbara ungdomar - hur ska de bäst få jobb och en plats i samhället?	18
Islands rekordlange foreldrepermisjon "ikke perfekt"	20
Finland förlänger föräldraledigheten	23
Arbetstagarnas villkor bricka i svenska regeringsbildning	25
Bilden av utlandssvenskarnas politiska inflytande nyanseras efter årets val	28

Vad är ett "riktigt" arbete?

Vårt behov av att ses och uppskattas betyder ofta lika mycket, eller mer än lönen. Men hur går det när arbetsledaren är en algoritm? Vårt tema denna gång är artificiell intelligens, AI, och det nordiska arbetslivet. Ganska mycket att bita i, så det kan inte bli mer än några små nedslag.

LEDER

22.09.2022

AV BJÖRN LINDAHL, CHEFREDAKTÖR

- Vilka möjligheter innebär AI för de nordiska länderna? En rapport tar upp styrkor och svagheter i alla de nordiska länderna.

- Hur ska dataprogram som fattar arbetsledande beslut utvecklas så att de inte leder till människor förlorar kontrollen över sitt eget arbete? Den europeiska arbetsmiljöbyrån har reflekterat över det.

- Vad sker när AI används i rekryteringsprocessen? Varför blev det i ett fall som forskaren Moa Bursell studerade mindre mångfald när AI användes, trots att målet vara att få en bredare rekrytering?

Som en kontrast till dagens omvälvningar har vi besökt den tidigare bruksorten Fiskars, nio mil från Helsingfors. En gång tillverkades Fiskars berömda verktyg här, men produktionen flyttades till andra platser och utlandet.

I stället flyttade guldsmeder och bagare, konstnärer och författare har nu samlats i en "urban by".

Området tar idag emot 200 000 turister årligen. Det har 600 invånare och 50 företag som sysselsätter 200 arbetstagare året om.

De gamla arbetarna hade svårt att acceptera det som skedde, berättar Rauno Sairinen, professor och miljöpolitiker, som skrivit en bok om Fiskars. Det är speciellt en mening som bet sig fast när jag läste texten:

"Det var olika världar som möttes. Det som krockade var deras syn på arbetet. De kunde inte riktigt förstå sig på kulturbranschen och turismen som en form av egentligt arbete."

I takt med att AI tar över många arbetsuppgifter som människor gör idag, kommer det att uppstå liknande omvärderingar av vad som är ett riktigt arbete?

I olika skeden av livet kan det vara extra viktigt att antingen få ett jobb eller att få slippa det – för att ta hand om sitt nyfödda barn, till exempel.

Vi skriver om vad som ska till för att sårbara ungdom ska inkluderas i arbetslivet. En ny nordisk rapport går igenom vad som egentligen fungerar.

Dessutom fortsätter vi att se på hur föräldraledigheten är utformad, denna gång i Finland och Island.

Till sist ser vi också på hur det svenska valet kan komma att påverka arbetslivet i Sverige, efter att Ulf KristerSSon från Moderaterna har fått i uppdrag att bilda en borgerlig regering. Vi granskar också påståendet som ofta kommer mot slutet av svenska valkampanjer: är det verkligen utlandsrösterna som avgör?

AI - hot eller möjlighet?

I en ny rapport om artificiell intelligens inom arbetsledning, varnar den europeiska arbetsmiljöbyrå för vad som kan ske om tekniken används fel på arbetsplatserna. Samtidigt ses AI som avgörande för att genomföra den digitala gröna omställningen i både Norden och Baltikum.

TEMA

22.09.2022

TEXT: BJÖRN LINDAHL, FOTO: TORBJØRN TANDBERG/KDD

Det finns fortfarande inte någon allmänt accepterad definition av vad AI är. Forskarnas filosofiska diskussioner om vad intelligens egentligen är har pågått i decennier. Kan det datorerna gör verkligen motsvara den mänskliga tanken?

Inom arbetslivet kan vi emellertid hoppa bock över filosofin och använda en enklare definition av vad AI är:

AI är att programmera datorer till att fatta beslut som människor tidigare brukade göra.

De AI-system som byggs upp handlar om att samla in information, oftast i realtid om anställda, arbetet de utför och vilka digitala verktyg de använder. Informationen matas sedan in i AI-baserade modeller som gör automatiserade eller delvis automatiserade beslut, eller som förser arbetsledningen med information för att fatta beslut som berör arbetskraften.

Minska riskerna

Enligt rapporten från arbetsmiljöbyrån kan AI användas för att minska risken för att bli utbränd eller för att förhindra olyckor. En lastbilschaufför kan till exempel övervakas kontinuerligt för att se hur ofta hen blinkar, gäspar och ser trött ut. Chauffören får en varning när risken bedöms som stor för att hen somnar vid ratten, eller också stannar lastbilen själv och parkerar där det är tryggt

Att en arbetare varnas om hen har glömt säkerhetsutrustning vid jobb på en viss höjd låter förnuftigt, men en del av de AI-verktyg som nämns i rapporten - som bedöms kunna ha en positiv effekt - väcker ändå ett visst obehag och invändningar:

- Dessutom finns det AI-system för arbetsledningen (AIWM) som kan avlyssna de anställdas samtal och som kan använda den informationen för att identifiera och upptäcka fall av mobbning och sexuell trakassering, heter det i rapporten.

På samma sätt kan AIWM analysera e-poster eller andra texter. I en forskningsrapport beskrivs ett AI-system som kan analysera förhållandet mellan vissa personlighetsdrag och potentiella sexuella nätmobbingsbeteenden.

Negativa konsekvenser

De negativa konsekvenserna av AI behöver inte vara något som var avsikten, utan kan uppstå för att den anställda inte längre kan styra i vilken takt och hur en arbetsuppgift ska lösas. Bland de många faror som rapporten varnar för är:

- Intensiteten i arbetet kan öka.
- Anställda förlorar kontrollen över sitt eget arbete.
- Anställda tvingas uppföra sig som maskiner...
...eller datafieras, dvs ses på som en samling digitala data.
- Gränsen mellan arbete och privatliv blir otydlig.
- Den personliga integriteten hotas när information om till exempel toalettbesök samlas in.
- Kunder kan "straffa" anställda genom att ge poäng för att bedöma servicenivån.
- AI-systemen gör att de anställda blir mindre motiverade och arbetet upplevs som meningslöst.
- Anställda kan isoleras och uppleva sig som ensamma eftersom det mesta av kommunikationen sker med en dator och inte med kolleger.
- Fackföreningarnas arbete försvåras som en följd av det.
- Transparensen om varför beslut fattas blir mindre
- AI-systemet fungerar inte och leder den anställda in i farliga situationer

Då talar vi fortfarande om AI-system som utvecklas och införs med motiveringen att få ett bättre flyt i arbetet och som ska gynna både den anställda och företaget.

Det är emellertid inte alltid fallet.

Anti-facklig kartläggning

- Ett centralt mål för prediktiva teknologier som övervakar och kategoriserar sociala medier är fackföreningarnas arbete med att organisera arbetskraften. Sådan teknik har till exempel använts för att förutse arbetsoro i Walmarts shoppingcenter, säger Gabriel Grill, en forskare på University of Michigan som publicerat flera rapporter om hur AI används för att kartlägga och motarbeta legitima politiska protester.

Gabriel Grill, som forskar på hur artificiell intelligens används för att trycka ned fackföreningsversamhet. Foto: Björn Lindahl

Han pekar på att företag som detektivbyrån Pinkerton har hyrts in av Amazon för att motarbeta försöken på att organisera arbetskraften. Google, Apple och Facebook har förnekat att de har hyrt in Pinkerton – men har anställt personer som tidigare arbetade för företaget.

Tidigare i år dömdes företaget Clearview AI till att betala 10 miljoner dollar i böter av den brittiska datainspektionen. Företaget har specialiserat sig på ansiktsgenkänning och har bland annat den brittiska polisen som kund. I företagets databaser finns det 22 miljarder bilder av personer, som det samlats in från sociala medier. Företaget dömdes också till att radera alla bilder på brittiska medborgare.

Säkerhetstjänsternas syn på världen, som har gått från att samla in information om fientliga länder och att analysera den, till att försöka förutse vad de egna invånarna planerar för terroraktioner. I Norge bad nyligen Politiets Sikkerhetstjeneste, PST, om att få lättare tillgång till informationer från psykiatrin och sjukvården, för att fånga upp personer som är både radikaliserade och psykiskt ostabila.

En annan aspekt är vilken effekt AI kommer att ha på cybersäkerhet. IBM:s årliga rapport om dataintrång visar att 83 procent av de 550 verksamheter i 17 olika länder de studerat, har haft mer än ett dataintrång. Den genomsnittliga kostnaden för ett dataintrång var 4,3 miljoner dollar. Verksamheter inom sjukvården har haft den snabbaste ökningen av kostnaden per dataintrång – från 2020 till 2022 var ökningen 41,6 procent och den genomsnittliga kostnaden var 10 miljoner dollar.

Hur bekämpa hackarna?

Men vad är det bästa sättet att bekämpa de alltmer sofistikerade cyberangreppen?

- Mer öppenhet, svarade Kristjan Järvan, som är Estlands minister för entreprenörskap och IT, på Digital North-konferensen i Oslo den 7 september. Konferensen är en del av det nordisk-baltiska samarbetet inom digitalisering.

Kristjan Järvan, Estlands minister för entreprenörskap och digitalisering.

- Estland är numera det sista landet som utsätts för nya virusattacker, eftersom hackarna vet att vi omedelbart delar informationen med alla andra länder.

Estland utsattes för en massiv cyberattack 2007 i samband med att ett ryskt krigsmonument skulle monteras ned.

- Vi fick ett ordentligt slag på käften och en del av de digitala tjänster som våra medborgare vant sig till tvingades stänga ned.

- Men vi har lärt av det som skedde och arbetat dag och natt för att förbättra vår säkerhet. När Nato upprättade ett kompetenscenter för cybersäkerhet 2014 lades det i Tallinn.

Egen digital ambassad

Estland har till och med upprättat en egen ”digital ambassad” i Luxemburg där den mest kritiska och hemliga informationen lagras, som en säkerhet om Estland skulle ockuperas.

Estland har också hjälpt Ukraina genom att dela information om hur landet ska försvara sig mot cyberattacker.

- Digitaliseringen går väldigt snabbt i Ukraina nu, eftersom regeringen kan fatta beslut den inte skulle kunnat göra i fredstid. Invånarna i Ukraina kan nu utnyttja 160 offentliga tjänster med sin mobil, säger Kristjan Järvan.

Digital North-konferensen fokuserade i år på hur de nordiska och baltiska länderna ska dela mer information, i synnerhet i förvaltningen av Östersjön.

- Det går inte att få en förnuftig förvaltning av fisket och andra resurser när Östersjön är uppdelat på det här sättet, om inte alla länderna delar med sig av informationen, sa Njål Tengs-Hagir, direktör för marin infrastruktur på det statliga Kartverket **och visade hur uppstyckad Östersjön är.**

Njål Tengs-Hagir med karta över Östersjön, uppstyckad mellan nio kuststater: Danmark, Sverige, Tyskland, Polen, Estland, Lettland, Litauen, Ryssland och Finland (med Åland som självstyrt område). Foto: Björn Lindahl

Men hur lösa behovet av mer öppen information – där till exempel forskare och byråkrater ska kunna hämta information från databaser i ett grannland, med behovet att skydda sig mot dataintrång och virusattacker?

Svaret ligger i själva arkitekturen, betonade flera av talarna.

- Om vi samarbetar med att bygga upp ett säkert system för hur information kan delas över landgränserna, ett system som löser både de tekniska frågorna hur det ska ske säkert, samtidigt som de legala aspekterna och hur systemet ska regleras tas med, så öppnar det för enorma möjligheter, sa Kristjan Järvan.

X-road för digital information

Estland har redan ett system, X-road, som används för att dela information inom landet, och som beskrivs som Estland digitala ryggrad. För att säkra all informationsutväxling förses all utgående data med en digital signatur samtidigt som alla data krypteras. Alla inkommande data autentiseras och loggförs.

Den europeiska arbetsmiljöbyrån avslutar sin rapport med flera rekommendationer, men det viktigaste är att AI-baserade arbetsledningssystem måste designas, implementeras och hanteras så att de är säkra och transparenta. De anställda måste rådföras och ha tillgång till samma information som utvecklarna i alla skeden så att det är människor och inte maskiner som har kontrollen i alla skeden.

Danske virksomheder mangler viden om AI

Mange danske virksomheder ved ikke, hvordan de anvender AI. Trods offentlig støtte til AI-udvikling er dansk erhvervsliv bagud, viser nordisk rapport.

TEMA

22.09.2022

TEKST: MARIE PREISLER

Danmark er i front internationalt i relation til at bruge AI på etiske forsvarlige måder og i den offentlige sektor, men erhvervslivet halter bagefter. Små og mellemstore virksomheder (SMV), som udgør størstedelen af det private arbejdsmarked, mangler viden om at bruge kunstig intelligens (AI) og har svært ved at rekruttere it-specialister.

Det viser en ny rapport, udarbejdet for Nordisk Ministerråd som led i arbejdet med at gøre Norden til en ledende region inden for digitalisering, etisk AI og ansvarlig brug af data inden 2030. Rapporten gør status på, hvordan den nordiske region bruger data og kunstig intelligens (AI), og peger også på veje til at styrke de enkelte nordiske lande og det nordiske samarbejdes arbejde med AI.

For Danmarks vedkommende peger rapporten på et problem, som er beskrevet igen og igen i rapporter de senere år men stadig ikke løst: virksomhederne ved ikke nok om AI og arbejder derfor kun i begrænset omfang med AI.

”Vores research til rapporten viser, at især mange SMV’er kæmper med digital transformation og har svært ved at bruge deres tilgængelige data rigtigt, blandt andet fordi de ikke har de fornødne ressourcer og kompetencer. Derfor prioriterer de AI lavt og har svært ved at lave en businesscase for AI”, skriver konsulentvirksomheden EY, som har udarbejdet rapporten for Nordic Innovation, en organisation under Nordisk Ministerråd.

Stor offentlig støtte

Skiftende danske regeringer har prioriteret at gøre Danmark til global frontløber inden for AI, og SMV’erne er vigtige for at det lykkes. I Danmark er to ud af tre medarbejdere i den private sektor ansat i en SMV, og i 2019 stod danske SMV’er for godt 63 pct. af den samlede værdiskabelse i den private sektor. Fra forskellige offentlige puljer har der derfor været afsat betydelige summer til at få SMV’ernes AI-brug op i gear. Men foreløbig har støtten ikke for alvor sat skub i AI-udviklingen.

Mange af hindringerne er fælles for virksomheder i de øvrige nordiske lande, men der er også specifikke danske udfordringer, herunder mangel på:

- Medarbejdere med den nødvendige tekniske viden til at udvikle og bruge AI
- Investeringer
- Datavedligehold.

Der er i Danmark også et ”særligt bemærkelsesværdigt gab” mellem AI-kompetencerne hos virksomheder i landdistrikterne og i de fire største byer: København, Aarhus, Odense og Aalborg.

Rapporten ser dog tegn på, at danske SMV’er i kraft af den store offentlige støtte er begyndt at rykke sig en smule i forhold til digitalisering og AI-adoption. Industrien er lidt længere i brug af data, og nystartede små danske virksomheder er langt fremme, når det gælder om at udvikle eller anvende AI.

Rapporten udpeger også best practices i hvert nordisk lands arbejde med AI. I Danmark fremhæves blandt andet et offentligt støttet udviklingsprogram, AI Denmark, for sit arbejde med at fremme AI i SMV. AI Denmark støtter 120 udvalgte virksomheder, der gerne vil arbejde mere og bedre med AI, og det sker i tæt samarbejde med forskere på danske universiteter.

Det offentlige Danmark fører an

Danmark fik en national strategi for AI i 2019 med det ambitiøse mål, at Danmark skal være frontløber inden for ansvarlig brug udvikling og brug af AI, og rapporten konkluderer, at Danmark udmærker sig ved indsatser, der skal fremme etisk og ansvarlig brug af AI:

”Danmark har en særligt stærk offentlig sektor, når det gælder AI-udvikling”, og rapporten roser Danmark, herunder danske virksomheder, for at være optaget af at udvikle og bruge AI med fairness og åbenhed.”

Det danske D-mærket bliver i rapporten fremhævet som eksempel på best practice inden for etisk AI. Det er en frivillig

mærkningsordning, udviklet af danske erhvervsorganisationer i samarbejde med Forbrugerrådet Tænk. Mærket kan anvendes af virksomheder, der lever op til en række regler for IT-sikkerhed og ansvarlig brug af data.

”Danmark har et stærkt digitalt fundament, men også adskillige udfordringer, der hindrer landet i at blive en frontløber inden for AI”, opsummerer rapporten.

Bud på bedre nordisk AI-samarbejde

Rapporten peger også på fem områder, hvor de nordiske lande med fordel kan beslutte mere nordisk samarbejde:

1. Deling af nationale data om vigtige områder som sundhed, skat og beskæftigelse. At dele disse data til brug i etisk AI kan give de nordiske lande en international konkurrencefordel og skabe bedre og mere effektive velfærdsydelser.
2. Nordisk samarbejde om at udvikle og brande etisk brug af AI. Det kan tiltrække international opmærksomhed og investeringer
3. Styrkede AI- og data-kompetencer blandt organisatoriske ledere i Norden, så de prioriterer investeringer i AI
4. Støtte til partnerskaber mellem virksomheder og forskningsinstitutioner om at løse AI- og data-udfordringer, hvilket vil gavne begge sektorer
5. Deling af viden og best practices mellem de nordiske lande.

Rapporten giver to konkrete forslag til nordiske AI-samarbejdsprojekter:

- Systematisk læring mellem nordiske lande om, hvordan SMV’er øger brugen af AI. Blandt andet ved at landene deler nationale data

- Nordiske workshops for beslutningstagere i Norden og de førende aktører inden for AI og databrug, hvor de sammen finder veje til at gøre Norden til førende AI-region.

Algoritmerna och jobbrekryterarna – allians med förhinder?

Allt fler verksamheter använder AI – artificiell intelligens – i rekryteringsprocessen. Är då den nya tekniken ett effektivt redskap för att få den bäst lämpade kandidaten och öka inkludering av missgynnade grupper? En första forskningsstudie gav oväntade resultat.

TEMA

22.09.2022

TEXT: FAYME ALM

Vad händer när verksamheter införlivar AI i rekryteringsprocessen? En fråga som saknat svar baserat på empiriska studier. Fram tills nu. Forskningsprojektet ”Algorithmic evaluation in the recruitment process – does it increase diversity in organizations?” har sammanställt resultaten från en undersökning där ett AI-projekt pågick parallellt med en traditionell process. När de olika processerna jämfördes visade det sig att den med AI förstärkte redan existerande mönster.

- Vi känner sedan tidigare till att diskriminering sker vid rekrytering. Personer med utlandsklingande namn väljs ofta bort. Vad vi ville undersöka var om automatisering kunna förändra mönstret till det bättre eller till det sämre för att se vilka samhällsliga konsekvenser den här nya tekniken kan få för inkludering på arbetsmarknaden.

Moa Bursell på Institutet för framtidsstudier: Foto: Cato Lein

Det säger Moa Bursell till Arbetsliv i Norden. Hon är docent i sociologi och forskningsledare vid Institutet för framtidsstudier. Med stöd av svenska Vetenskapsrådet och i samarbete med Stockholms universitet undersöker hon användandet av AI i rekryteringsprocesser.

Samverkan mellan teknik och människa

Studien gjordes vid ett av Sveriges största dagligvaruföretag. Ett företag som redan har god mångfald, men vill bli ännu bättre på att få en blandad personalstyrka och därför ville undersöka hur AI fungerar när ny personal ska anställas, berättar Moa Bursell.

- Jag ville främst veta hur rekryteringsprocessen hanterade ansökningar från personer med utomeuropeiska namn, men studien undersökte även i vilken mån kvinnor och äldre det vill säga personer över 40 år blev kallade till intervju, säger Moa Bursell.

Den automatiserade process som företaget använde sig av hanterade själva screening-fasen. De arbetssökande fick fylla i ett formulär med grundläggande ”skall-krav”, personlighetstest och i vissa fall även problemlösningstest. Därefter räknade en algoritm ut hur de sökande klarat kraven. Resultatet med namn på kvalificerade kandidater sammanställdes i en lista som lämnades över till rekryterande chefer.

Oproportionerligt & proportionerligt urval

Argumenten för att införliva AI i rekryteringsprocessen har för HR-avdelningar skildrats med en mängd positiva effekter:

- Tids- och kostnadsbesparande.
- Ger ökning av produktiviteten, säkerheten och kontrollen liksom av rättvisa och opartiskhet.
- Skapar anställningar med utgångspunkt i meriter i stället för utifrån rekryterarens magkänsla.

Men resultaten från studien visar att trots användande av AI i rekryteringsprocessen kan resultatet bli ett annat än det önskade. För när listan med namnen på de med AI utvalda namnen lämnades till rekryterande chefer fick personer med utomeuropeiska namn inte samma möjlighet som övriga, inklusive kvinnor, att komma till intervju.

- Mest slående var att dessa personer inte hade sämre testresultat än övriga sökande. Därför kom de proportionerligt med i listan som sammanställts med hjälp av AI. Medan rekryterande chefer valde bort oproportionerligt många med just utomeuropeiska namn, berättar Moa Bursell och fortsätter:

- För kvinnor gällde inte denna avvikelse. Rekryterarna kallade dem till intervju i samma proportioner som de fanns med på i listan.

Eftersom Moa Bursell även hade tillgång till resultaten från den traditionella rekryteringsprocessen var det möjligt att jämföra resultaten från de båda processerna.

- Vad vi kunde se var att när rekryterarna själva fick ha hand om hela processen blev mångfalden större än när de skulle hantera en lista som sammanställs automatiskt. De rekryterande cheferna agerade alltså på ett sätt som är mindre inkluderande med en lista som framställts med algoritmer än när de ägde hela processen själva, säger Moa Bursell.

Orsaken till att rekryterarna valde bort oproportionerligt många personer med utomeuropeiska namn framkommer inte i studien, den är endast kvantitativ gjord, men Moa Bursell säger att det är möjligt att rekryterarna skapar mångfald på sitt sätt i den traditionella processen, även om det inte är på det mest meritokratiska sättet.

Vidare forskning nödvändig

Algoritmers påverkan har hittills präglats av såväl optimism som pessimism i de akademiska diskussionerna, skriver Moa Bursell, i sin rapport.

Till Arbetsliv i Norden säger hon att forskningen om algoritmer och rekrytering behöver drivas i nya riktningar eftersom det finns flera aspekter att undersöka:

- När man byter rekryteringsprocess är det väsentligt att vid något tillfälle undersöka vad som skedde efter att algoritmer infördes och vilka resultaten blivit, säger Moa Bursell.

Hon föreslår att man börjar med att titta på hur introduktionen av den nya tekniken gick till, det alltid finns sammanhang som den ska verka i.

Vidare vilket slags test de arbetssökande ska genomföra – personlighetstest eller ett kognitivt test – och om det testet lämpar sig bäst för den personal man söker, i studiens fall ofta medarbetare till kassa och lager.

Moa Bursell poängterar här att medvetenheten om att det med testet är möjligt att skapa strukturella hinder i ett större perspektiv måste lyftas fram. Om liknande test används i stor skala, och effekten blir att färre personer med utländska namn anställs, då riskerar detta att förstärka redan existerande mönster av ojämlikhet.

Eller om äldre personer presterar sämre på test online för att de har sämre "online skills", förmågor som i sig kanske inte har med arbetsuppgifterna att göra.

Samt om algoritmerna fungerar, om de bidrar till mer eller mindre rättvisa.

Med egen och andras forskning hoppas Moa Bursell få svar på de kanske mest angelägna frågorna:

- När leder skiftet från människor till algoritmer till bättre bedömningar och beslut? När får det negativa effekter och för vem? Får vi svaren på dessa frågor vet vi vilka uppgifter vi ska delegera till algoritmerna. Och om vi ska göra denna delegering, säger Moa Bursell.

Forskningsprojektets tidsplan är 2020-2024.

Fiskars - bruksorten som ömsade skinn

Järnbruket Fiskars höll på att förfalla men blev bruksort för kultur och turism: Här har synen på arbete verkligen förändrats - och det lönade sig

NYHET

22.09.2022

TEXT: BENGT ÖSTLING, FOTO: CATA PORTIN

Fiskars är Finlands mest kända varumärke, berömt för design, saxar och numera också porslin. Fiskars brukar kopplas ihop med hantverksskicklighet, design och funktionalitet.

Men förutom ett brand är det också namnet på Finlands äldsta bruksort. Sedan år 1649 har det funnits industri i den lilla byn Fiskars 90 kilometer väst om Helsingfors.

Det stora företaget Fiskars blev för stort för sin hemort i mitten av 1980-talet, och man klarade inte av att följa med tiden. Gjuteriet lades ner, man slutade tillverka plogar och andra produkter som inte längre behövdes. Knivfabriken flyttades till grannbyn Billnäs.

Sliten historisk kuliss fick nytt liv

År 1983 såldes största delen av Fiskars bruk - både bostadshus och fabriksbyggnader - till kommunen. Därefter kom området att förfalla. Nu återstår en glansbild och de historiska kulisserna - men de blir allt populärare när nya hantverkare har tagit över. Omställningen har inte varit problemfri.

Rauno Sairinen är ägare till ett av de många gamla husen i Fiskars. Han ville skriva en historiebok om bostadshuset han köpte, men det blev betydligt mer.

Rauno Sairinen på trappen till huset han köpte i Fiskars. I handen håller han en spade som Fiskars tillverkade för länge sedan.

Rauno Sairinen skrev boken "Fiskars är alltid Fiskars" om arbetarlivet på en bruksort. Den har redan utkommit på finska och översatts också till svenska, som länge var det dominerande språket här.

Fiskars bruk har en brokig historia, ofta som en föregångare. Uppsving och nedgång hör till historien, påskyndat av världsutvecklingen och efterfrågan.

Det är en ort där det alltid har arbetats hårt, med många motståndningar mellan arbetare och herrskap.

Det är också en ort med rikligt av industrihistoria, designutveckling och krävande hantverk, som fortsätter än idag. Jobben har gått från far till son i många generationer.

Numera flyttar nya hantverkare in för att hålla traditionen levande. Mycket har hänt sedan det gamla järnbruket lades

ner och produktionen flyttades bort. I stället för järn och koppartillverkning är det nu ett centrum för konst, design och turism.

6 familjer flyttade in där det hade bott 48

Rauno Sairinen gjorde sitt första besök i Fiskars sommaren år 1994. Han blev förtjust och samlade en grupp på sex familjer som köpte tre gamla stockhus i Kulla. De hade inget specialkunnande om husrenovering, men deltog i det arbete de klarade av, och visste var man kunde få hjälp.

Arbetsbostadshusen hade byggts för dem som började jobba i det nya valsverket i Fiskars år 1859. Senare flyttade också änkor och pensionärer in.

Då fanns det 48 bostäder i de tre husen, en familj i varje rum. Numera bor det två-tre familjer i varje hus.

Rauno Sairinen låter nästan överraskad över hur väl renoveringen lyckades i husen som hade stått tomma i 15 år. I hans lägenhet är mycket av det ursprungliga kvar i golv och tak. Det finns handmålade tapeter i flera rum och vedugnar inbyggda från liknande hus.

Rauno Sairinens lägenhet har mycket av det ursprungliga kvar.

Lägenheterna är rymliga, med plats för distansarbete som har behövts i synnerhet under coronatiden.

Urban by med service lockade

Rauno Sairinen tjänstgjorde tidigare i Helsingfors, en timmes bilresa från Fiskars. Numera är arbetsresan betydligt längre. Sedan 15 år är han professor i miljöpolitik vid universitetet i Östra Finland. Han jobbar i Joensuu några dagar varannan vecka.

Professor Rauno Sairinen visar oss runt i Fiskars där han har bott sedan år 1998. Det är uppenbart att han trivs och uppskattar Fiskars med omgivning. Tanken på att renovera ett hus fanns, medan han var bosatt i Helsingfors.

Han red ändå inte fullt ut på den gröna vågen. Han ville inte till landet, utan till en by med service. Han blev förtjust i Fiskars, ett samhälle i kraftig förändring.

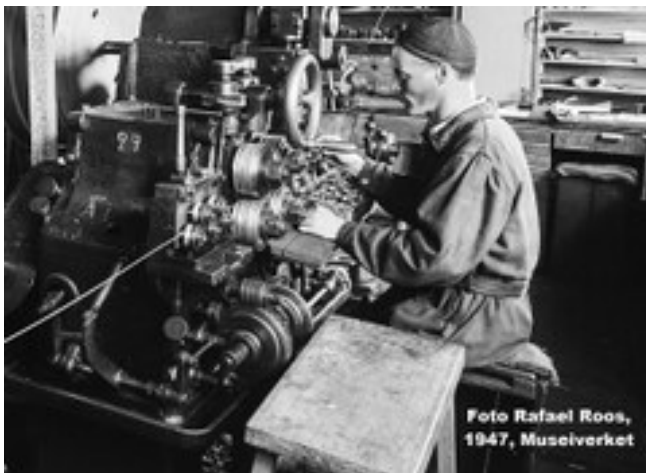
Först var många unga konstnärer och hantverkare på väg. Senare kom forskare, journalister och andra med alternativa livsstilar. Rauno Sairinen talar om en urban by, där allas bakgrund passade in.

I byggnaden som heter Gamla Mekaniska Verkstaden finns numera möbelsnickeri.

Kulturkrockar i synen på arbete

Då Rauno Sairinen flyttade till Fiskars fanns ännu många av de ursprungliga arbetarna från Fiskars bruk kvar i bruket.

- Det var inte helt enkelt att bli bekant med dem. Det var olika världar som möttes. De undrade vad det var för människor som flyttade in, med sin egen kultur och andra vanor än man var van vid i brukssamhället.

Det som krockade var deras syn på arbetet, säger Rauno Sairinen. De kunde inte riktigt förstå sig på kulturbranschen och turismen som en form av egentligt arbete.

Senare har Fiskars framgångar övertygat de gamla Fiskarsborna. De lär nu vara övertygade om att här utförs egentligt

arbete med värde. Det är nya former av aktivitet och näringsliv, men det uppskattas eftersom det ger intäkter.

Det finns inte kvar något av det egentliga industriarbetet. Fiskars fabriker ligger tio kilometer bort i Billnäs.

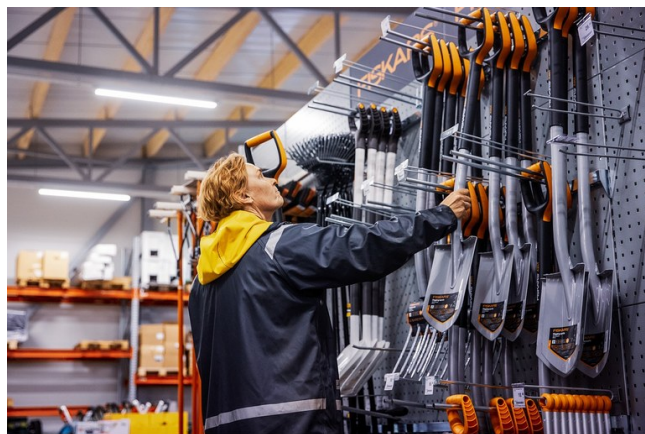
Men i den gamla bruksorten Fiskars finns det ljusproduktion, möbelsnickerier och hantverkare inom smyckesbranschen, vid sidan av turistnäringarna.

Omställning lönade sig - trots motstånd

Rauno Sairinen blev aktiv i lokalpolitiken och satt i kommunfullmäktige i 12 år som representant för De Gröna.

- Den första perioden trodde jag att gröna värderingar och miljöfrågor skulle bli min grej.

Men de första åren blev Rauno Sairinen näringspolitiker. Det var tiden för de gamla brukens stora strukturomvandling, då bruken tömdes och måste fyllas med något nytt. Han försökte övertyga de övriga politikerna och befolkningen att all business är värdefull och välkommen. Det har gett framgång trots motståndet också från kommunen.

Fiskars karaktäristiska orange färg på redskapen var egentligen resultatet av en tillfällighet och en självständigt tänkande maskinist när prototyperna gjordes.

Fiskarsgroup visar nu stolt upp sina rötter - och en högklassig butik med alla designprodukter för besökarna att köpa. Turistsäsongen har förlängts i Fiskars, och kulturlivet berikats. Det finns fast bosättning året runt. Allt görs alltså inte för turisterna. Men det är på sommaren det mesta händer. I december är det den traditionella julmarknaden som lockar.

Efter två års coronauppehåll har också de stora publikevenemangen kommit i gång igen. Närmatsmarknaden Slow Food festival kunde igen hållas i början av hösten. I november inleds den traditionella julmarknaden i Fiskars Village.

Bröddoft säljargument

I ett litet kafé i den gamla knivfabriken sprider sig doften av nybakat. Det är ett effektivt försäljningsargument.

Kirsi Forsberg-Walls står för både bröd och olika ostar. Hon tillverkar smör också, från korna som finns på hennes lilla jordbruk.

Sommartid jobbar hon här varje dag, andra årstider åtminstone varje lördag året runt, ibland hela veckoslutet.

Mathantverkarna inledde verksamheten för tre år sedan i Fiskars och då öppnade också Kirsi Forsberg-Walls sin verksamhet här. På somrarna sjuder det av turister och det blir långa dagar

- Det går ihop ekonomiskt på något sätt. Inte har jag stor lön, men det går ihop och det finns kunder hela året. Julmaten ger intäkter för vintern, förklarar Kirsi Forsberg-Walls.

Inbördeskriget gav få sår

Den som skriver en bok om arbetarliv i brukssamhället kan inte undvika det finländska inbördeskriget, som också har kallats frihetskrig, medborgarkrig eller revolutionen.

Kriget pågick vintern och våren 1918 och resulterade i seger för de "vita", och cirka 38 000 döda. Två tredjedelar av de dödade stödde och stred för de röda socialisterna. De flesta avrättades eller dog i fångläger efter kriget.

Inbördeskriget beskrivs ofta som det värsta traumat i finländsk historia, och drabbade också Fiskars hårt. Ett hundratal anställda hamnade i fångläger efter kriget och ett tiotal avled där. Men några räddades när brukets ledning vädjade om frigivning för de viktigaste arbetarna. Många i arbetsledningen hade för sin del varit aktiva på den vita sidan. Efteråt fortsatte man bara jobba sida vid sida, förundrar sig Rauno Sairinen

Fiskars och Billnäs-bruken hade rykte om sig att konservativt motsätta sig arbetarrättigheter och organisering. Landets äldsta politiska organisation Socialdemokraterna etablerades i trakten år 1899. Men arbetsgivarna i Fiskars och Billnäs förbjöd sina arbetare att ansluta sig till både socialdemokratien och facket. De utomstående agitatorerna ansågs försöka splittra enigheten som hade funnits på bruket.

Den ståtliga villan kallas för "Stenhuset"- Där bodde brukspatronen. Huset är fortfarande stängt för allmänheten, och används som representationsvilla för Fiskarsgroup.

Arbetet i bruket var tungt och varmt. Många arbetare dog unga. Änkornas antal var stort. Men det finns också uppgifter om radikala bruksägare som frivilligt införde åtta timmars arbetsdag och byggde både bostäder, sjukhus, skolor och bibliotek åt sina arbetare.

Tänkte då Fiskars på arbetarna eller på att framsteg gav bättre intäkter?

Sairinen nämner som exempel en del arbetarskyddsåtgärder som togs i bruk snabbt. Genast när man hade uppfunnit maskiner för att suga bort det fina metalldammet från slipmaskinerna togs de i bruk i Fiskars.

Företagets ledning visste tydligt vad som var farligt och var arbetarna måste skyddas, noterar Sairinen. Han har inte gått igenom bolagets räkenskaper, så han kan inte säga hur lönsamt Fiskars bruk har varit genom århundradena. Men han vet att Fiskars har varit beroende av internationella konjunkturer och efterfrågan på inhemsk och utländsk marknad. Åbo brand 1827 gav till exempel ett uppsving i husgerådsproduktionen.

Fiskars har ofta räddats av sina skogsegendomar och de finns kvar än. Idag är det den stora finansfamiljen Ehrnrooth som äger en aktiemajoritet i Fiskars-koncernen.

Miljöpolitiken

Sairinens eget specialområde miljöpolitiken berörs inte så mycket i boken. Han har inte hittat så många historiska belegg för miljötänkande eller miljövard i Fiskars.

Ån som rinner genom Fiskars har haft en fundamental roll i brukets verksamhet och liv. Där har man simmat och tvättat kläder samtidigt som allt avfall har gått dit både från jordbruk, ladugårdar och fabrikerna.

- Det har säkert tidvis varit mycket smutsigt. Där finns egna sediment på åns botten, som det är säkert inte är bra att öppna, säger Rauno Sairinen.

Redan på 1800 talet var det förutom bruk också en turistort, med många besökare.

Beskrivningarna tyder på att det var en naturskön plats, även om det var Finlands mest industrialiserade ort. Så det kan inte ha varit förskräckligt mycket fabriksrök eller luktande avfall i ån. Men dagens syn på miljövård hade man givetvis inte, påpekar Rauno Sairinen.

Fiskars nominerades år 2005 till Nordiska rådets miljöpris. Priset gick till den norska biologen Ann-Cecile Norderhaug.

- Finlands äldsta industriföretag Fiskars har trots tillväxt och internationalisering aldrig glömt sina rötter, hette det i nomineringen. Den modiga och målmedvetna satsningen med miljoner euro på att göra omgivningarna tilltalande för att locka nya kreativa fastboende fungerade, noterade nomineringen.

Dessutom är 10 procent av landområdena fredade som naturskyddsområde.

Nomineringen noterade också att kvartalsekonomin inte har hindrat Fiskars från att framgångsrikt medverka till att syn-

liggöra, upprätthålla, använda och förvalta värdefulla kulturlandskap i Norden, så att natur- och kulturvärden kan behållas och utvecklas.

Järnhandeln

Helena Rautakorpi jobbar i Karis järn som hortonom och ansvarig för Fiskars-produkterna, som det finns mycket av på hyllor och väggar i det nya varuhuset.

Det handlar om årstidsrelaterade produkter. Höstarbetet i trädgården är snart klart, trädgårdsredskapen sätts in. Ut kommer spadar och skyfflar av olika slag. Snart börjar ruschen för att köpa redskap för snöröjning.

Fiskarsredskapen har ett gott rykte om att vara hållbara. Ett redskap som en vedyxa går ofta i arv.

Under pandemitiden märkte man en tydlig uppgång i försäljningen av fiskars-produkterna. Finländarna ägnade mer tid i fritidshuset, och ville kanske sköta om det bättre, med mer tid. Många tillbringade längre tider där, med distansjobb och mer tid och intresse för trädgårdsredskap, bevattningsprodukter, knivar och saxar.

Även i den lilla järnhandeln går det förstås att köpa Fiskars-verktyg.

Det är förstås funktionaliteten i designen kombinerat med det estetiska som gör Fiskarsprodukterna så populära bland amatöraodlarna, tror Helena Rautakorpi.

- Det finns också en hembygdstolthet. Många i bygden har jobbat på Fiskarsfabriken eller har äldre släktingar som har gjort det. Här köper man Fiskars-produkter, även om de numera inte är tillverkade på hemorten. I alla tider tycks det ha funnits en uppbackning för Fiskars fabriken och deras produkter. Det finns andra finländska tillverkare av liknande produkter - och förstås utländska - men i Raseborg, där bruket ligger, köper man från egen tillverkare, berättar Helena Rautakorpi.

Guldsmeden

Timo Mustajärvi är mästerguldsmed och designer. Han kom till Fiskars för att träffa kolleger som hade flyttat in. Först

trodde han inte det fanns utrymme för fler guldsmeder, men de övertalade honom. Det var sommaren 2002, så nu har han tillbringat 20 år i Fiskars.

Timo Mustajärvi.

Han har kvar en liten ateljé och försäljningspunkt på Sveaborg, en ännu populärare turistort utanför Helsingfors, med Unesco-status.

- På Sveaborg är kunderna fler, men också mer ointresserade picknick-turister på fritidsresor. Till Fiskars kommer konst- och designvänner som söker upplevelser och också är köpin-tresserade, förklarar Timo Mustajärvi.

I Fiskars fick han bra ateljéutrymmen. En enrummare i Helsingfors är nu utbytt mot fyra rum med kök och några äppelträd med trädgårdsmästare i Fiskars. Så åtminstone förlo-rade vi inte på flytten, säger Timo Mustajärvi.

Men är det lönsamt? När man har studerat i 11 år lever man på små intäkter, också som företagare, förklarar Timo Mustajärvi.

En del av Timo Mustajärvis sortiment av ringar.

- Men här i Fiskars får man också lön och mer fritid som man kan köpa sig om man tar risken att anställa någon. Och naturen är nära.

Men arbetet tar aldrig slut för en privatföretagare, med kunder som kommer ännu vid tiotiden på kvällen och klagar om det är stängt. Mustajärvi säger sig trivas med kunderna och konstnärskontakterna. Han motiveras att utveckla verksamheten och produkturvalet.

- Här utvecklas tron på de egna produkterna. Här finns frihet att inte jobba i de traditionella formerna. Det här är definitivt ingen dålig plats för en företagare, Fiskars förstärker den egna synen, men kvaliteten måste vara hög, eftersom alla har hög kvalitet här. Här har tidigt skapats designvarumärken av världsklass. Det vill dagens hantverkare fortsätta med.

- Fiskars har varit ett starkt brand med tillverkning i Finland, men får nu kritik. Världen är öppen, det är så det går.

Timo Mustakallio är ändå en stor vän och användare av Fiskars trädgårdsprodukter. Men han säger sig ha returnerat flera som inte har hållit måttet. Kunderna är ibland lite för snälla att påpeka bristfälligt material och dålig ergonomi, påpekar Mustajärvi.

- Men om företag inte vet om felen i sina produkter så är det ju värdefullt att kunderna klagar. Det skulle åtminstone jag uppskatta, säger Timo Mustajärvi.

Sårbara ungdomar - hur ska de bäst få jobb och en plats i samhället?

Vad ska till för att hjälpa utsatta ungdomar så att de inkluderas i arbete, utbildning och samhällslivet? En ny forskningsrapport sammanfattar läget i Norden. Vi avslöjar resultatet med en gång: Det finns ingen "quick fix".

NYHET

22.09.2022

TEXT: BJÖRN LINDAHL, FOTO: MARTIN ZACHRISSON / NORDEN.ORG

Utsatta unga, eller "vulnerable young people", som är det engelska uttrycket som används, består av personer i åldern 13 – 29 år med många olika sorters problem. Det kan vara ungdomar som har inlärningssvårigheter, psykiska utmaningar eller funktionsnedsättningar, unga i fosterhem eller som är omhändertagna, som uppvisar asocialt beteende eller som tillhör grupper som inte kan hitta en gemenskap i lokalsamhället de bor i.

Att hitta metoder för att hjälpa så olika grupper handlar därför inte om det finns en sorts lösning som passar alla. Men finns det ändå nordiska erfarenheter som kan delas mellan de nordiska länderna? Det var uppdraget som nordiska min-

isterrådet gav till forskare på KAI, ett kompetenscenter för forskning om arbetsinkludering, på universitetet OsloMet.

De gick igenom 84 studier + 17 mer uppsummerande studier som gjorts i Norden för att se om det finns några gemensamma drag.

- Utsatta unga drar inte nytta av allmänna åtgärder. Det är viktigt att utveckla goda relationer med de unga. Att bli sedd på som en vanlig människa och inte bara som en person som är utanför, är väldigt viktigt, visar många av studierna, sa Anne Leseth när studien presenterades på ett digitalt nordiskt seminarium den 15 september.

Inkludering kan ske både på individuell nivå, i förhållande till andra människor, och på en strukturell nivå, det vill säga hur man inkluderas i förhållande till institutioner, som skola, jobb och myndigheter.

- Politikerna och forskarna måste kontinuerligt diskutera vem som ska inkluderas i vad, hur det ska ske och varför. Det är inte heller bara ungdomar som ska inkludera sig – det måste finnas ett ömsesidigt intresse.

I förhållande till den strukturella nivån är det viktigaste att det är en god koordinering mellan olika välfärdstjänster, jobb, hälsa och skola. De olika tjänsterna bör också lyssna på vad ungdomarna själv vill. Allt för ofta sker det annars som på ett arbetsförmedlingskontor i Finland:

Ung jobbsökande med östeuropeisk bakgrund: - Jag är musiker och skulle gärna vilja arbeta inom kultur.

Arbetsförmedlare: - Vad med byggverksamhet? Eller servicearbete?

Enligt Anne Leseth finns det många stereotypier om varför ungdomar är utanför och vad de passar att jobba som:

- Det är viktigt med kompetenta vuxna som förstår att det tar tid. Det är något som måste ske kontinuerligt och det är inte så att när en 25-åring fått ett jobb, som är därmed målet nått. Det måste ske en uppföljning.

Andreea I Alecu poängterade att det i studierna som undersöktes inte var många som såg på samspelet mellan strukturerna och vad som fungerar på den individuella nivån:

- Det finns få studier av vilken effekt åtgärderna har, bara tolv av studierna ser på det. Studierna säger väldigt lite om hur åtgärderna fungerar på tvärs av olika ungdomsgrupper och i vilket tidsperspektiv det handlar om. Det är en viktig fråga som borde studeras mer.

Effektstudierna visar emellertid det forskarna kallar två robusta fynd:

- Lönesubsidiering, utbildningsåtgärder och insatser som IPS (Individual Placement and Support och SE (Supported Employment) verkar ha en positiv effekt på inkludering i arbete och skola.

- Arbetsträning och praktik har däremot inte några stora effekter. Detta baserar sig mest på norska studier och inte effekter över tid.

Mer kvalitativt orienterade studier visar däremot att arbetspraktik kan vara till god hjälp för sårbara unga och bidra till att de inkluderas.

Kjetil Frøyland gav en mer detaljerad beskrivning vad IPS och SE egentligen är i förhållande till arbetsinkludering. Bägge metoderna handlar om att i stället för att gradvis när-

ma sig jobbet genom att först gå på kurser och delta i olika grupper, så sker träningen på jobbet, med individuellt anpassad hjälp.

De viktigaste fyra, av sammanlagt åtta principer inom IPS, är:

1. Målet är att få en anställning på den ordinära arbetsmarknaden
2. Arbete och stödåtgärder sker parallellt
3. Individens egna preferenser och val har stor tyngd
4. Det är ingen tidsfrist på åtgärderna

Kjetil Frøyland betonade också att det tar tid, både att etablera kontakt med de unga, och för att arbetsförmedlarna som jobbar med dessa grupper får kontakt med arbetsgivarna i området och lär känna dem. Att det inte ska vara någon tidsbegränsning för hur länge stödinsatserna ska pågå kan "förstås vara en utmaning", som han uttryckte det.

- Det är även viktigt att det sker en kontinuerlig anpassning och justering av arbetsuppgifterna på arbetsplatsen för de unga.

Arbetsgivarna kan vara mer eller mindre motiverade att inkludera utsatta ungdomar, men det finns också stora variationer mellan olika branscher.

- Vissa, som varuhandeln, har arbetsuppgifter som det inte trängs någon utbildning för att klara av, medan i andra branscher krävs det en formell utbildning eller lärlingsbevis. Arbetsplatserna är olika och det är ett poäng i många av studierna att de också kan behöva stöd för att bli bra på att inkludera.

Även Kjetil Frøyland såg ett behov för mer forskning och då först och främst vad "inkluderingskompetens" är. Vad krävs det egentligen för kompetens för att både lära känna ungdomarna och deras behov och för att kunna ta in dem på en arbetsplats och träna dem där?

Trots att studierna använt olika metoder, visar den nordiska rapporten ändå att det finns en gemensam syn som kan uppsummeras på följande sätt, enligt Kjetil Frøyland:

- Det finns inte en enskild åtgärd som kan lösa problemen.

- Det är viktigt att det byggs relationer till de unga och att de erbjuds skräddarsydd hjälp, gärna av personer med speciell kompetens. Olika mötesplatser där unga kan möta andra ungdomar och hjälparna från olika instanser bär viktigt.

- Hjälpen måste koordineras.

- Det tar tid.

Islands rekordlange foreldrepermisjon "ikke perfekt"

I 2021 vedtok Alltinget på Island en ny lov om foreldrepermisjon som gav hver forelder minst seks måneder fri – den lengste foreldrepermisjonen i Norden. Men kun seks uker kan deles mellom dem, en stor endring fra tidligere da foreldre kunne dele mye mer tid mellom seg. Vanligvis tok mor alt av permisjonen som kunne deles.

TEMA

22.09.2022

TEXT OCH FOTO: HALLGRÍMUR INDRÍÐASON

I 2021 vedtok Alltinget på Island en ny lov om foreldrepermisjon som gav hver forelder minst seks måneder fri – den lengste foreldrepermisjonen i Norden. Men kun seks uker kan deles mellom dem, en stor endring fra tidligere da foreldre kunne dele mye mer tid mellom seg. Vanligvis tok mor alt av permisjonen som kunne deles.

For 30 år siden hadde ikke Island lovbeskyttet pappapermisjon i det hele tatt, og kortere mammapermisjon enn noe annet nordisk land.

Friða Rós Valdimarsdóttir, tidligere leder for Islandsk kvinnesaksforening Kvenréttindafélag Íslands, har lenge vært en frilans prosjektleder for likestillingssaker. I 2005 skrev hun en rapport for Likestillingsdirektoratet på Island om utviklingen av mamma- og pappapermisjon i de nordiske landene, noe som har gitt henne en god oversikt over utviklingen.

Ifølge rapporten er Islands foreldrepermisjons-historie uvanlig. Betalt mammafermisjon ble ikke innført før i 1946, flere tiår etter andre nordiske land. Betalt pappapermisjon ble ikke tilgjengelig før i 1998. Denne dekte bare to uke og gjaldt kun for fedre som bodde sammen med mor.

– Island skiller seg ut ved å være sent ute med å tilby statsstøtte for barn generelt. Dette handler ikke bare om foreldrepermisjon, men også andre ting som varme måltider i skolen som ble introdusert mye senere i Island.

– Prosentandelen av kvinner i fulltidsjobb har også vært høy i flere tiår, og det finnes ingen gode statistikker på hvor barna har vært imens, men ofte ble de passet på av eldre søsken og bestemødre.

Fedre tok pappa-fri med en gang

Valdimarsdóttir sier dette endret seg da barnepass ble bedre etter en hard kamp fra kvinnerettighetsgrupper. Fagforeninger har også lagt press på regjeringen for å forbedre foreldrepermisjonen. Senere ble en separat foreldrepermisjon innført, og i år 2000 øke denne fra to uker til tre måneder. Siden den gang har den økt litt etter litt.

– Over 80 prosent av fedre tok permisjon med en gang. Det var utrolig hvor fort dette gikk. Det beviser at når viljen er der og når konkrete ting gjøres, så er det mulig å gjennomføre store sosiale endringer. Det Islandske samfunnet endret seg veldig raskt i så henseende.

– Det ble mye mer normalt å se menn ute med barnevogn og de ble mer synlige som en av barnets omsorgspersoner. Forskning viser også at de føler farsrollen mye mer intenst og på en mer positiv måte enn før.

Valdimarsdóttir sier at allerede før den nye loven ble vedtatt hadde fedre begynt å ta en større del av barnepasset. Det hadde blitt sosialt akseptert.

– Det var som om år 2000 var den rette tiden å ta disse grepene. Statistikken viser også at det har en effekt på lønsskilnader. Det handler i stor grad om barnepass. Skillet starter når barna blir født, og det å utvide fedrekvoten er rett og slett en måte å endre dette på. Lønsskilnadene er nå i ferd med å bli mindre, og det er høyst sannsynlig delvis på grunn av at barnepass er mer likt fordelt mellom begge foreldre.

Tilbakesteg etter krisen

Men det kom et stort tilbakesteg etter finanskrisen i 2008. Staten hadde alltid betalt 80 prosent av lønnen, som akkurat nå har et tak på 600 000 islandske kroner (€4 288). En av nedskjæringene regjeringen valgte å ta var å senke dette taket betraktelig.

– Det betydde at mange fedre følte at de ikke hadde råd til å ta pappapermisjon, og prosentandelen av de som tok fri falt dramatisk – spesielt blant de med høyest lønn. Det var synd at taket ble så lavt at det fikk denne effekten. Det var spesielt uheldig siden dette gjaldt lederskikkelser som kunne ha vært rollemodeller. De er viktige for at man skal kunne normalisere pappapermisjon.

Men da taket ble løftet igjen begynte ting å endre seg gradvis. I 2021 ble foreldrepermisjonen utvidet fra ni måneder (der mor fikk tre, far fikk tre og de kunne dele resten som de ville) til tolv måneder der kun seks uker kunne deles mellom foreldrene.

Noen alltingsrepresentanter var kritiske til denne reduserte fleksibiliteten. Men nå har Island den lengste foreldrepermisjonen av alle de nordiske landene. Valdimarsdóttir sier at dette skjedde fordi det ble lagt press på myndighetene.

– Det kom både fra kvinnerettighetsaktivistene og fra fagforeningene. Vi har sett tidligere at når det ikke finnes en øremerket fedrekvote, så vender folk tilbake til den gamle vanen med at mor blir hjemme. Derfor er det veldig viktig å ha øremerket fedrekvote. På noen områder er det viktig at myndighetene tar grep for å promotere likestilling. Dette er et slikt eksempel.

Valdimarsdóttir er fornøyd med dagens lengde på foreldrepermisjonen.

– Den store utfordringen nå er å stenge gapet mellom foreldrepermisjon og barnehage slik at foreldrene kan komme seg tilbake i jobb eller utdanning. Dette har blitt et stort problem og legger enda mer press på foreldre som allerede er under mye stress.

Ønsket seg alltid seks måneder

Journalist Birgir Þór Harðarson tok seks måneders pappapermisjon etter at sønnen ble født i juni i fjor.

– Jeg hadde alltid tenkt å ta alle de seks månedene fri. Min kone valgte å fordele sine seks måneder over syv måneder, og det betydde at vi endte opp med mindre penger for hver måned. Hun tok de første syv månedene etter at sønnen vår ble født, og så tok jeg seks måneder.

Han er fortsatt hjemme med sønnen selv om pappapermisjonen er over, fordi han har ennå ikke funnet en barnehageplass. Nå jobber Harðarson deltid hjemmefra mens han passer på sønnen.

Han tror ikke han ville ha gjort det samme under det gamle systemet, da foreldrene kunne velge hvor mye av permisjonen de kunne dele på.

– Vi ønsket alltid å dele tiden likt.

Mistet inntekt

Familiens inntekt falt betraktelig både under mamma- og pappapermisjonen.

– Vi fant ut at det gikk mye fortere tomt for penger hver måned sammenlignet med vanlig lønn. Det er ett tak på utbetalingene og vi nådde dette begge to, så vi fikk mindre enn 80 prosent av det vi vanligvis tjener. Derfor måtte vi bruke sparepenger for å komme oss gjennom denne perioden. Oppsparte midler ble derfor veldig viktige, og uten det ville vi ha blitt nødt til å løse situasjonen på andre måter.

Harðarson sier det hjalp at begge hadde jobbet i mer enn 10 år. Det betydde at de tjente bedre enn folk som får barn når de er yngre, og de hadde hatt mulighet til å spare opp litt penger.

– Hvis barnet hadde blitt født da jeg var litt yngre ville jeg nok ikke ha hatt råd til å ta såpass lang pappapermisjon. Jeg klarte ikke å spare penger før jeg hadde kjøpt et eget sted å bo. Og det var kanskje det mest fornuftige valget vi tok – å ikke få barn før vi hadde vår egen leilighet. Hvis vi ikke hadde gjort det, kunne vi nok ikke begge ha tatt ut full permisjon.

Likevel er Harðarson sikker på at både han og sønnen har hatt godt av å ha såpass lang permisjon.

– Jeg har blitt bedre kjent med sønnen min på en helt annen måte enn jeg ville ha gjort med mindre fri. Det første året hjelper du dem bare med å komme på beina, men disse siste månedene har jeg sett ham lærer nye ord. Det ville jeg ellers ha gått glipp av.

– Så det er veldig viktig for meg, og ikke minst for ham. Min mor var tilbake på jobb tre måneder etter jeg ble født for 33 år siden, og jeg kan ikke fatte og begripe hvordan hun klarte det, sier Harðarson.

Finland förlänger föräldraledigheten

Tre länder i Norden har nyligen ändrat reglerna för föräldraledigheten. Island ökade ledigheten för bägge föräldrarna till sex månader 2021, medan Danmark och Finland ändrade villkoren i sommar.

NYHET

22.09.2022

TEXT: BJÖRN LINDAHL

Men hur långt framför andra europeiska länder är egentligen Norden?

Något ironiskt är det delvis på grund av ett EU-direktiv som danska män nu får en kraftigt ökad föräldraledighet och ställs på jämn fot (se artikel om Danmark här). Island har länge haft den mest generösa pappaledigheten, men den är inte perfekt, säger jämställdhetsivrare, (se artikel om Island här).

I Finland är det barn som är födda den 4 september 2022 eller senare som kan få se mer av sina föräldrar.

I den nya familjeledighetsreformen ökar antalet dagar föräldrarna kan vara hemma med barnet så att vardera föräldern får en kvot på 160 dagpenningdagar. Det betyder att den totala längden ökar från drygt tolv månader till drygt 14 månader.

- Reformen ger för första gången en lika stor föräldraledighetskvot till båda föräldrarna.
- Ledigheterna får tas ut i flera perioder fram till barnets tvåårsdag
- En del av ledigheten får överlätas till den andra föräldern, en annan vårdnadshavare, den egna maken eller den andra förälderns make.

Att försöka rangera vilka länder i Europa som har den bästa föräldraledigheten är emellertid inte så enkelt, eftersom den består av så många olika element.

Vanligtvis finns en kortare period reserverad för modern i samband med födelsen. Den kan tas ut före eller efter födelsen.

Även om det ges föräldraledighet varierar beloppet som ges som stöd. Handlar det om 80–90 procent av lönen, eller betydligt mindre? Beräknas beloppet på mammas lön eller pappans?

Hur stor del av föräldraledigheten reserveras åt ettdera könet?

Hur flexibel är ledigheten – hur gammalt kan barnet vara, kan bägge föräldrarna vara hemma samtidigt?

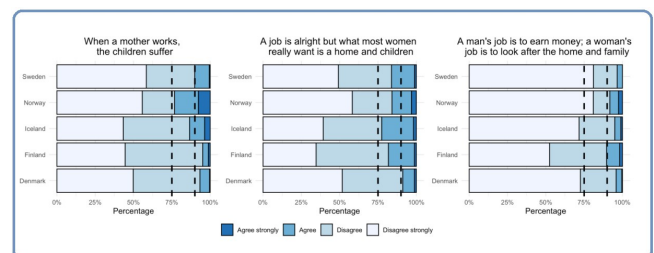
På ett område ligger i alla fall de nordiska länderna långt före resten av Europa: definitionen av vem som kan räknas som förälder.

Enligt den nya finska föräldraledigheten slås det fast att alla föräldrar som är vårdnadshavare till ett barn har lika rätt att få dagpenning oberoende av förälderns kön eller huruvida föräldern är biologisk förälder eller adoptivförälder, boende-förälder eller umgängesförälder.

Vilken effekt får pappaledigheten på könsrollerna?

- Främjandet av jämställdhet mellan könen både i arbetslivet och privatlivet så som i familjen och barnavård är en central funktion i Norden. Föräldraledighet och speciellt delar av ledighet som är kvoterade till båda föräldrarna är en viktig del av jämställdhetspolitiken, konstaterar forskningschefen Johanna Lammi-Taskula vid Institutet för hälsa och välfärd, THL.

I ett diskussionsunderlag från i år har hon gått igenom svar från personer som är yngre än 30 år i den femte European Values Study 2017-2020, som är ett gemensamt europeiskt forskningssamarbete.

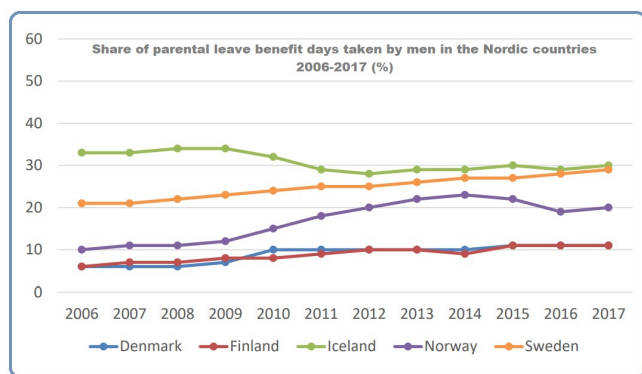
Hon har sett på hur de under 30 svarar på tre, i en nordisk debatt, ganska provocativa påståenden:

- När en mor arbetar, lider barnet

- Att ha ett jobb är bra, men vad flest kvinnor vill ha är ett hem och barn
- Det är mannens uppgift att tjäna pengar.
Kvinnans jobb är att ta hand om hemmet och familjen.

Hon konstaterar att mer än 75 procent av de tillfrågade i alla de nordiska länderna är starkt oeniga eller oeniga i alla de tre påståendena, Bland de som är eniga, eller kraftigt eniga i påståendet, får det sista påståendet minst stöd. Där är det mindre än tio procent av de tillfrågade som svarar det i alla de fem länderna.

Över tid var det att kraftigt ras i stödet för de tre påståendena från 1990 – 2010, medan åsikterna har legat stabilt sedan dess.

Frågorna ger ingen entydig bild av vilket nordiskt land som är mest för jämställdhet, men ser man på hur stor andel av den samlade föräldraledigheten som papporna tar, låg Island länge opå högst nivå, men med periodvis sjunkande andel. De svenska pappornas andel ökade under hela perioden 2006 - 2017.

Talen är emellertid fem år gamla, så inte minst de senaste ändringarna som gjorts av pappaledigheten kan komma att lyfta speciellt de danska och finska talen.

Arbetstagarnas villkor bricka i svenska regeringsbildning

Arbetsmarknadspolitiken hamnade skymundan i den svenska valdebatten, som mest handlade brottslighet, dyr energi och invandring. Nu när de borgliga partierna ska förhandla fram en regering med stöd av Sverigedemokraterna kan nivåerna på arbetslöshets- och sjukförsäkring bli några av spelbrickorna.

NYHET

22.09.2022

TEXT: GUNHILD WALLIN, FOTO: TIM ARO/TT

Det var en uppsluppen segerstämning bland de svenska borgliga partierna på valnatten den 11 september. Moderaterna, M, Kristdemokraterna, KD, och Liberalerna, L, jublade. Visserligen hade alla tre partierna gått tillbaka jämfört med valet 2018, men nu pekade resultatet mot en borglig valseger och ett för de borgliga partierna efterlängtat regeringsskifte.

För på deras sida fanns också valets verkliga vinnare Sverigedemokraterna, SD, som blev Sveriges näst största parti med totalt 20,5 procent av rösterna. SD ökade med 3 procent i riksdagsvalet, men gjorde också starka val i regioner och kommuner. Till exempel gick SD starkt framåt i många kommuner i det av tradition röda Norrbotten.

En komplicerad regeringsbildning

Valnattens resultat bekräftades några dagar senare med ytterligare en liten ökning för de borgliga partierna, som tillsammans med SD fick 176 mandat jämfört med de rödgröna 173. Magdalena Andersson avgick som statsminister och talmannen började sina samtalsrundor med partiledarna för att så småningom ge Moderaternas Ulf Kristersson i uppdrag att bilda en regering.

Nu har en komplicerad regeringsbildning tagit sin början och där kan nivån på sjukskrivning, ersättningen vid arbetslöshet, arbetskraftsinvandring och frågan om regionala skyddsombud bli brickor i spelet. Visserligen kommenterar de borgliga partierna sitt samarbete med SD att de i huvudsak är överens i sakfrågor, men när det kommer till ersättningsnivåer och arbetsmarknadspolitik går åsikterna i sär.

Moderaterna har under valet talat om utanförskapet, om de 700 000 utrikesfödda som inte försörjer sig själva. Den siffran fick senare korrigeras. Bland de 700 000 fanns studenter, deltidsarbetande, sjukskrivna och föräldralediga. Visserligen är Sverige ett av de länder med högst arbetslöshet i hela EU, men har samtidigt mycket hög sysselsättningsgrad.

Enligt LO:s utredare Adnan Habibija är det inte 700 000, utan 100 000 som står långt från arbetsmarknaden och är långtidsarbetslösa. Många av de 100 000 har varit arbetslösa i flera år och en tredjedel i mer än fyra år, skriver han i sin blogg.

Lägre bidrag och jobbskatteavdrag ska stimulera viljan att ta jobb

Moderaterna och Liberalerna vill till skillnad från SD ha ett bidragstak. Det ska löna sig att arbeta, vilket också ska förstärkas med jobbskatteavdrag. KD förespråkar här flyttbidrag till personer med försörjningsstöd och sjukbidrag. SD är positiv till sänkning av skatten för att stimulera till jobb, men vill däremot inte sänka nivåerna på A-kassan. Partiledare Jimmie Åkesson har till och med betonat att det är en så viktig fråga att han anser det bli svårt att släppa fram Ulf Kristersson som statsminister om Moderaterna och liberalerna sänker nivåerna på A-kassan.

SD vill emellertid frigöra A-kassan från facket och ta bort det flerbarnstillägg som finns idag för att stimulera kvinnor att komma ut på arbetsmarknaden. SD vill också skärpa asylsökandes skyldigheter. Till skillnad från de andra borgerliga partierna vill inte SD satsa statliga pengar på att subventionera utbildningar, praktikplatser eller förmedlingsinsatser. SD vill heller inte att facken ska ha möjligheter att utse regionala skyddsombud, utan vill lägga den uppgiften på Arbetsmiljöverket.

Starkt förhandlingsläge för SD

Som näst största parti har SD ett starkt förhandlingsläge och ser nu möjlighet till större inflytande och har öppnat för att vara en del av regeringen. Men M:s, KD:s och L:s samarbete med Sverigedemokraterna är kontroversiellt.

Sverigedemokraterna bildades i slutet av 80-talet från högerextrema och populistiska partier. Det beskriver sig idag som socialkonservativt med nationalistisk grundsyn. Att minska invandringen och att få utrikesfödda att återvända till sina hemländer är ett starkt och återkommande budskap.

Liberalerna vill inte ha SD i regeringen och SD vill inte ha med Liberalerna. Och ska SD stå utanför, men ändå vara en nödvändig partner så är den allmänna bedömningen att det kommer att kosta i kompromisser och eftergifter.

LO:s stöd till Socialdemokraternas valkampanj

Analyserna efter valet har varit många, inte minst har det handlat om att resultatet visar på ett splittrat land. SD gick framåt i många kommuner, bland annat i kommuner med lång tradition av socialdemokratiskt styre. Visserligen är Socialdemokraterna fortfarande störst bland LO förbundens medlemmar med 42,4 procent, men Sverigedemokraterna ökade bland arbetarna och har nu 27,3 procent. Och när antalet socialdemokratiska medlemmar inte längre är i majoritet blir det känsligare att öppet stödja Socialdemokraternas valkampanj.

LO har en lång tradition tillsammans med Socialdemokraterna, som ursprungligen bildades av fackföreningsrörelsen. LO:s ordförande Susanna Gideonsson sitter i Socialdemokraternas verkställande utskott. Organisationen har i årets val satsat 30 miljoner kronor på direkt stöd till Socialdemokraternas valkampanj och också 20 miljoner till extra kampanjarbetare.

- Jag är stolt över det jobb som LO-förbunden gjort, vi har tillsammans samtalat med 621 000 medlemmar, säger Susanna Gideonsson i en artikel på LO:s hemsida från den 13.9, det vill säga två dagar efter valet.

- Samtidigt är det svårt att fira, för vi vet att det finns tydliga förslag från högerpartierna som går emot det som LO vill och det som vanligt folk gynnas av. Det handlar bland annat om försämrade A-kassa och sjukförsäkring och direkta hot mot det fackliga inflytandet över arbetsmiljön. Förslag som riskerar att rubba balansen på arbetsmarknaden, säger Susanna Gideonsson.

Kampanjbidraget har varit omdiskuterat, bland annat i tidningen Expressen och Dagens Industri. "När LO i strid med vad de flesta medlemmar önskar fortsätter vara en kampanjorganisation för Socialdemokraterna undermineras LO:s roll som samhällsbärande facklig rörelse. Det är att äventyra den svenska modellen, den som Sverige har krävt förståelse för i EU-sammanhang", skriver Tobias Wikström, Dagens Industri, i en ledare.

Bilden av ett mera kluvet land

Årets val visar också att män och kvinnor röstar alltmer olika – männen verkar bli mer högerorienterade och kvinnor mer vänsterorienterade. Skulle bara de kvinnliga rösterna räknats hade Sverige haft en rödgrön regering och med en majoritet

på 57 procent. Skulle enbart männen ha röstat skulle den borgliga majoriteten haft 56 procent. Och skulle förstagångsväljarna i åldersgruppen 18–21 år fått bestämma hade de borgerliga fått 58 procent tillsammans.

Det var också behovet av samling, som Moderaternas partiförande Ulf Kristersson poängterade under valnatten om än med reservation att valresultatet visserligen pekade på borgerlig seger, men ännu inte var klart.

- Nu behöver Sverige samling. Det finns en stor frustration i vårt land. Det finns oro över ekonomin, rädsla för våldet, oro i omvärlden. Det finns en politisk polarisering, men vi vill samla inte splittra och se det som förenar, sa Ulf Kristersson.

Bilden av utlandssvenskarnas politiska inflytande nyanseras efter årets val

Vart fjärde år är det en speciell grupp som får ett ögonblick av uppmärksamhet – utlandssvenskarna. Då handlar det om hur de kommer att rösta i riksdagsvalet. Ofta hävdas det att utlandsrösterna ”kan avgöra valet” eftersom de räknas så sent. Men i årets svenska val fanns det också ett nytt fenomen – invandrapartiet Nyans.

NYHET

22.09.2022

TEXT OCH FOTO: BJÖRN LINDAHL

Oslo är den stad där Sveriges ambassad tar emot flest röster från svenskar som bor i utlandet. I år skedde det i förnäma lokaler på Nobelinstitutet – samma sal som det varje år meddelas vem som får Nobels fredspris.

Utanför Nobelinstitutet bjöd ambassadens personal och anställda och frivilliga från den svenska Margareta kyrkan på kaffe och nybakade kanelbullar.

De svenskar som röstade i Oslo bjöds på kaffe och kanelbullar av bländande Maria Philipson, konsulär handläggare på Sveriges ambassad.

- I år blev det drygt 4000 röster, mot ca 5000 valet 2018. Att siffran är lägre kan bero på att fler poströstade, men det har vi inga siffror på, säger Emmie Isaksson, som är press-, kultur-, och handelsattaché på ambassaden.

Sammanlagt handlar det om ungefär 50 000 röster från svenskar i utlandet. Valdeltagandet är lägre än för svenskar i Sverige, men det är svårt att veta hur lågt det är eftersom uppskattningarna av hur många svenska medborgare som egentligen bor i utlandet varierar kraftigt.

Enligt Skatteverket fanns det 2009 omkring 250 000 svenska medborgare utomlands

- Men statistiken brottas med flera problem, bland annat av det enkla skälet att alla som utvandrar inte berättar det för svenska myndigheter, skriver Maria Solevid i rapporten *Svenska utlandsröster*, som gavs ut 2016 av SOM-institutet på Göteborgs universitet.

Det finns inte heller något krav på att rapportera vidareflyttning inom ett land eller till andra länder, och det är osäkert hur avlidna utlandssvenskar rapporteras. Enligt Eurostat finns det 155 000 personer födda i Sverige inom i EU/ESS området medan motsvarande uppgift för OECD-länderna är 246 000. Föreningen Svenskar i världen uppskattar däremot att det bor omkring 660 000 svenska medborgare utomlands.

Den officiella siffran för utlandssvenskarnas valdeltagande, vid det förra valet 2018, är 32,4 procent.

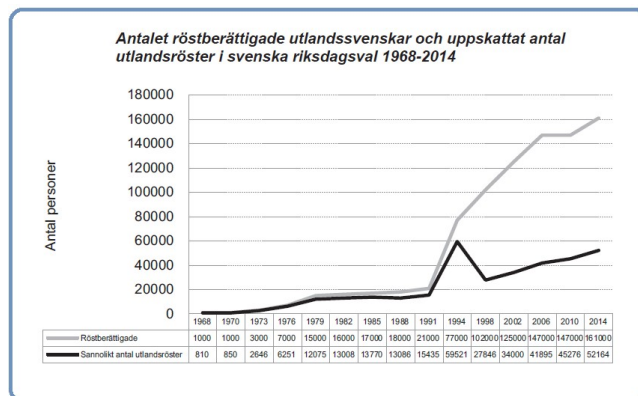
Det har länge funnits en uppfattning om att utlandssvenskarna är mer konservativa än vad väljarna i Sverige är.

- Skattes Schweizarna avgör valet! fnös statsminister Olof Palme vid valet i 1979, det jämnaste i Sveriges historia – endast 8 404 röster skilde de politiska blocken åt.

Röster från utlandet kom att bli helt avgörande den gången.

- Ironiskt nog var det första valet då nya förenklade regler för brevöstning från utlandet kom

att användas – regler som från början kommit till på initiativ av Olof Palme, skriver Henric Oscarsson i sitt kapitel i *Svenska utlandsröster*.

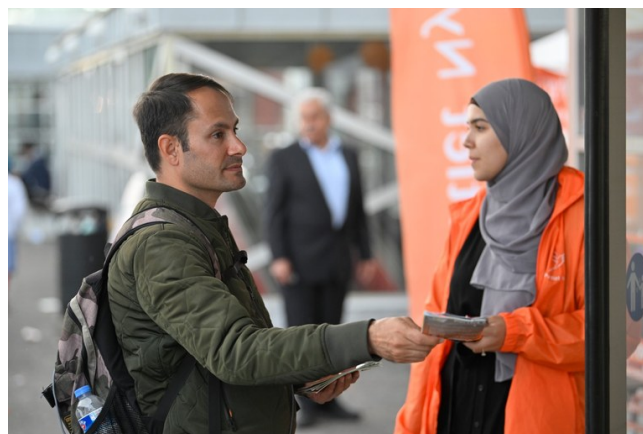
Antalet röstberättigade i utlandet har ökat kraftigt från 1000 år 1970 till mer än 160 000 idag, enligt statistik i Svenska utlandsröster. Antalet som verkligen röstar har inte ökat lika fort.

I den enkät som SOM-institutet skickade ut till 10 000 utlandssvenskar och där 27 procent svarade, framgick det att Moderaterna hade en överrepresentation i valet 2018 med 13 procentenheter, medan Socialdemokraterna fick en underrepresentation med 16 procentenheter.

Ända sedan 1979 har Moderaterna riktat särskilda valbudskap till den växande gruppen utlandssvenskar – en tradition som partiet sedan har hållit fast vid i flera valrörelser.

I årets val skickades det ut en speciell hälsning där partiledaren Ulf Kristersson på förhand läst in ett tusental namn. Dessa flätades sedan in i en Youtubehälsning som skickades till 160 000 utlandssvenskar. En liten detalj är hur flaggan på kaffekoppen Kristersson håller i ändras beroende på vilket land mottagaren bor i.

Samtidigt som Ulf Kristersson skickade ut sina hälsningar gick Mikail Yüksel omkring i Turkiet och satte upp valaffischer i staden Kulu för sitt parti Nyans, som han stiftade 2019. Nyans beskriver sig som ett parti som riktar in sig på minoriteters rättigheter, men fokus ligger på muslimer.

Mikail Yüksel på valkampanj - här i Sverige. Foto Johan Nilsson/TT

Valet av plats för valkampanjen kan verka märkligt, men av de drygt 50 000 svenska medborgare som är födda i Turkiet kommer de flesta just från staden Kulu som ligger mitt i landet och elva mil från Ankara.

- År 1964 reste fyra personer från Kulu i Konyaregionen till Sverige för att arbeta. Det blev starten för en kärlek som fortfarande lever. Då Sverige blev väldigt omtyckt av de som flyttade hit har emigrationen bara fortsatt. Enligt Kulus borgmästare har hittills 50 000 Kulu-bor bosatt sig i Sverige och 40 000 av dem har svenskt medborgarskap. En stor del av dessa bor i Stockholm. Nio av tio turkar i Sverige kommer från Kulu, skriver tidningen Hürriyet.

Många av de som emigrerade från Turkiet till Sverige har på sina äldre dagar flytta tillbaka. Därför arrangerade det svenska generalkonsulatet även här en röstlokal.

I Sverige har partiet Nyans setts på med stor misstänksamhet av de etablerade partierna. Kravet om att förbjuda koranbränning ses som ett ingrepp mot yttrandefriheten.

Justitieminister Morgan Johansson (S) har i en intervju med Expressen varnat för partiet och beskrivit dem som "ett hot mot det öppna samhället".

Turkiska medier är däremot stolta över den tidigare Kulubon, som emigrerade till Göteborg 2001, där han arbetat som diskare, taxichaufför och svetsare innan han 2018 ställde upp som politiker för Centerpartiet och året efter stiftade sitt eget parti.

- Valdeltagandet bland turkar brukar vara runt 15 procent, men om valdeltagandet ökar till 90 procent, kan framtiden för alla turkar i Sverige, och speciellt de från Kulu, ändras.

Nådde inte målet

När rösterna i årets val hade räknats samman nådde emellertid inte Nyans målet att få tillräckligt med röster för att få ett mandat igenom att nå 12 procent i ett valdistrikt.

Rösterna för Nyans redovisas inte separat av valmyndigheten, utan de ingår i gruppen "övriga partier" som i årets val fick 1,5 procent av rösterna.

När SVT gick igenom Valmyndighetens siffror vid 23-tiden på valkvällen hade "övriga partier" nått över tio procent av rösterna i 54 valdistrikt (av 6578 valdistrikt). I flera invandrartäta distrikt som Rosengård i Malmö, Rinkeby i Stockholm och i Västra Hisingen i Göteborg röstade över 20 procent av väljarna på "övriga partier".

I framtiden kommer troligen bilden av vem de utlandsröstande svenskarna nyanseras – och svensk politik diskuteras ännu mer runt kaféborden på Olof Palmes torg i Kulu, Turkiet.